

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
GİRİŞ	
TÜRK ADI, TÜRKLERİN ANAYURDU VE GÖÇLER	1
I. Türklerin Anayurdu ve Yayılımları	2
II. Orta Asya Kültür Bölgeleri	3
A. Anav Kültürü (M.Ö 4.-1. Bin)	3
B. Kelteminar Kültürü (M.Ö 3. Bin)	3
C. Afanesyevo Kültürü (M.Ö 3. Bin-1700)	3
D. Andronovo Kültürü (M.Ö 1700-1200)	4
E. Karasuk Kültürü (M. Ö 1200-700)	4
F. Tagar ve Taştık Kültürleri (M.Ö 700-100)	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
İSLAMİYET'TEN ÖNCE KURULAN TÜRK DEVLETLERİ	5
I. Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri ve Bazı Türk Toplulukları	6
A. Orta Asya'da Büyük Hun Devleti	6
B. Ak Hunlar (Eftalitler) Devleti	9
C. Tabgaç Devleti	10
D. Göktürkler ve Göktürk Kağanlıkları	11
1. I. Göktürk Kağanlığı	11
2. Doğu Göktürk Kağanlığı	13
3. Batı Göktürk Kağanlığı	13
4. II. Göktürk Kağanlığı	14
E. Uygurlar	17
1. Ötüken Uygur Devleti	17
2. Kan-çou (Kansu) Uygur Devleti	18
3. Doğu Türkistan (Turfan) Uygur Devleti	19
F. Türgişler	19
G. Karluklar	20
H. Kimekler ve Kıpçaklar (Kumanlar)	21
1. Kimekler	21
2. Kıpçaklar (Kumanlar)	21
İ. Oğuzlar	22
II. Avrupa'da Kurulan Türk Devletleri ve Toplulukları	23
A. Avrupa (Batı) Hunları Devleti	23
1. Hunların Batıya Hareketleri ve Kavimler Göçü	24
2. Batı Hunlarının Batı ve Doğu Roma (Bizans) Siyaseti	24
3. Attila (434-453)	25
4. Avrupa Hunları ile Batı Roma İlişkilerinin Bozulması	27
5. Avrupa Hun Devleti'nin Sonu ve Tarihteki Önemi	28
B. Avarlar	29
C. Bulgarlar	29
1. Bulgarların Kökeni ve İlk Devirleri	29
2. Tuna Bulgarları Devleti	30
3. Volga (İdil) Bulgarları Devleti	31

D. Hazar Hakanlığı	31
1. Hazarların Kökeni ve İlk Devirleri	31
2. Hazar Hakanlığı'nın Kuruluş ve Yükselme Devirleri	31
3. Hazar Hakanlığı'nın Zayıflaması ve Yıkılışı	34
E. Peçenekler	34
III. İlk Türk Devletlerinde ve Topluluklarında Kültür ve Uygarlıkları	37
A. Hâkimiyet Anlayışı ve Devlet Felsefesi	37
1. Devletin Tanımı	37
2. Millet	38
3. Hâkimiyet	38
4. Siyasi Örgütlenme	39
B. Türklerde Askerî Yapı ve Ordu	40
C. Dinî Hayat	43
1. Totemcilik	44
2. Şamanlık	44
3. Türklerin Eski İnançları	45
D. Hukuk	47
E. Ekonomik Hayat	48
F. Türk Dili ve Edebiyatı, Bilim ve Düşünce	51
1. Sözlü Edebiyat	53
2. Yazılı Edebiyat	53
G. Eğitim	54
H. Toplumsal Hayat	55
I. Sanat Anlayışı ve Sanat Eserleri	57

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERİN İSLÂMİYET'İ KABUL ETMELERİ VE İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ	61
I. İslâmiyet'in Yayılışı, İlk Türk-Müslüman İlişkileri ve Türklerin Müslüman Olması	61
A. İslâmiyet'in Yayılışı ve Türklerle İlk Temaslar	61
B. Emevîler Devrinde Türk- Müslüman İlişkileri	62
C. Talas Savaşı ve Türk- Müslüman İlişkilerinin Düzelmesi	63
D. Abbasîler Devrinde Türkler	64
E. Türklerin Müslüman Olmasını Kolaylaştıran Etkenler	65
II. İlk Müslüman Türk Devletleri	66
A. Tolunoğulları Devleti (869-905)	67
B. Sacoğulları Devleti (890-929)	68
C. İhşidoğulları Devleti (935-969)	69
D. İdil(Volga) Bulgar Hanlığı	70
E. Karahanlılar Devleti (840-1212)	72
1. Karahanlıların Adı ve Kökeni	72
2. Karahanlılar Devletinin İlk Zamanları	73
3. Karahanlıların Müslüman Olması ve Devletlerinin Sınırlarını Genişletmeleri	73
4. Doğu Karahanlılar Devleti (1042-1211)	75

5. Batı Karahanlılar Devleti (1042-1212)	75
6. Fergana Hanlığı (1141-1211)	76
F. Gazneliler Devleti (969-1187)	76
1. Gaznelilerin Kökeni ve Devletin Kuruluşu	76
2. Sultan Mahmut ve Gazneliler Devletinin Genişlemesi	78
3. Sultan Mesut Dönemi	80
4. Gazneliler Devleti'nin Zayıflaması ve Yıkılışı	80
G. Büyük Selçuklu Devleti	82
1. Selçukluların Kökeni ve İlk Zamanları	82
a. Oğuzlar	82
b. Selçuk Bey	83
c. Arslan Yabgu Döneminde Karahanlılar ve Gazneliler ile İlişkiler	84
d. Selçukluların Horasan'a Göç Etmeleri	85
2. Selçuklu-Gazneli Mücadelesi ve Devlet'in Kuruluş Dönemi	85
a. Dandanakan Savaşı ve Selçuklu Devleti'nin Temellerinin Sağlamlaştırılması(1040)	86
b. Tuğrul Bey Zamanında Yapılan Fetihler	88
c. Tuğrul Bey ve Abbasi Halifesi	89
3.Sultan Alparslan Dönemi (1063-1072)	90
a. Sultan Alparslan Döneminde Anadolu	91
b. Malazgirt Meydan Savaşı (26 Ağustos 1071)	92
c. Sultan Alparslan'ın Türkistan Seferi ve Ölümü	94
4. Sultan Melikşah Döneminde Büyük Selçuklu Devleti	95
a. Sultan Melikşah Döneminde Suriye ve Filistin'deki Gelişmeler	95
b. Gürcistan ve Anadolu'da Yapılan Fetihler	95
c. Sultan Melikşah ve Karahanlılar	96
d. Sultan ile Vezir'inin Arasının Açılması ve Ölümleri	97
5. Fetret Devri ve Selçuklu Devleti'nin Parçalanması	98
6. Sultan Sancar Dönemi (1118-1157)	99
a. Meliklik Zamanı	99
b. Sultanlık Zamanı	100
7. Diğer Selçuklu Devletleri	101
a. Irak Selçukluları Devleti	101
b. Kirman Selçukluları Devleti	101
c. Suriye Selçukluları Devleti	102
d. Horasan Selçukluları Devleti	103
e. Türkiye Selçukluları Devleti	103
8-Harezmsahlar Devleti	103
a. Harezmsahlar Devletin Kuruluşu ve İlk Hükümdarlar	103
b. Yükselme Devri	103
c. Celaleddin Harezmsah ve Devletin Sonu	104
III. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık	108
A. Hâkimiyet Anlayışı ve Devlet Felsefesi	109

B. Saray Teşkilâtı	111
C. Hükümet Teşkilatı	112
1. Müstevfi Divanı	112
2. Tuğra veya İnşa Divanı	112
3. Müşrif Divanı (Divân-ı İşraf)	112
4. Divan-ı Ârız (veya Divân-ı Arz)	112
5. Diğer Divanlar	112
D. Taşra Teşkilâtı	113
E. Toprak Yönetimi	113
1. Dirlik (Ikta) Arazi	114
2. Ikta Sistemine Bağlı Arazi	114
3. Haracî Arazi	116
4. Vakıf Arazi	116
5. Mülk Arazi	117
F. Askeri Yapı ve Ordu	117
1. Ordunun Asker Kaynağı	117
a. Gulam Sistemi	117
b. Dirliklerden Katılan Tımar Askerleri	118
c. Türkmen ve Sivil Halk Birlikleri	118
d. Tâbi Devlet Kuvvetleri	118
e. Gönüllüler	119
2. Orduda Teşkilat ve Rütbe Sistemi	119
a. Muharip Gruplar	119
b. Yardımcı Destek Grupları	119
c. Rütbeler	119
3. Donanım (Teçhizat)	119
a. Hafif Silahlar	119
b. Ağır Silahlar	119
c. Donanım Vasıtaları	119
4. Ordunun Sefer Emri ve Savaş Taktikleri	120
G. Dini Hayat ve Hukuk	121
H. Ekonomik Hayat	123
1. Tolunoğulları Karahanlılar ve Gazneliler Döneminde Ekonomi	123
2. Büyük Selçuklu Devleti'nde Ekonomi	124
a. Tarım ve Hayvancılık	125
b. El İşleri Zanaatlar ve Madencilik	125
c. Ticaret	126
d. Gelir ve Giderler	126
3. Harezmsâhlar Devleti'nde Ekonomi	127
İ. Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim, Bilim ve Düşünce	127
1. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Arap ve Fars Kültürlerinin Etkileri	127
2. Karahanlılar Döneminde Dil ve Edebiyat	128
a. Kutadgu Bilig	129
b. Divanü Lûgati't-Türk	130

c. Atabetü'l – Hakâyık	131
d. Satuk Buğra Han Tezkiresi	131
e. Türklerde Tasavvuf Hareketleri ve Hoca Ahmetl Yesevî	131
3. Gaznelilerde Dil ve Edebiyat	133
4. Büyük Selçuklular Döneminde Dil ve Edebiyat	134
5. Harezmsahlr Döneminde Dil ve Edebiyat	134
6. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Bilime ve Bilim Adamına Verilen Önem	135
7. Karahanlı ve Büyük Selçuklu Devletlerinde Medreselerin Kuruluşu	136
8. İlk Müslüman Türk Devletleri Döneminde Yetişen Bilim Adamları	138
a. Harezmî (780 - 850)	138
b. İbn-i Türk (IX. yüzyıl)	138
c. Fârâbî (870 - 950)	139
d. Bîrûnî (Beyrûnî 973-1051)	139
e. İbn-i Sînâ (980 -1037)	140
f. Gazzâlî (1058-1111)	141
g. Ömer Hayyam (? -1123)	141
h. Şirazî ve Cüveynî	141
J. Sağlık Hizmetleri	141
K. İlk Müslüman-Türk Devletlerinde Tarih İlmi ile İlgili Çalışmalar	142
L. Toplumsal Hayat	142
1. Etnik Yapı	142
2. Toplum Hayatı	143
M. Sanat Anlayışı ve Sanat Eserleri	144
1. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Türk Sanatının Özellikleri	144
2. Mimari	145
a. Tolunoğulları Devleti'nde Mimari	145
b. Karahanlılar Devri'nde Mimari	145
c. Gazneliler Devri'nde Mimari	146
d. Büyük Selçuklu Devri'nde Mimari	146
e. Harzemşahlr Devri'nde Mimari	147
3. El Sanatları	148
4. Resim	149
5. Musiki	149

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KURULAN İLK TÜRK BEYLİKLERİ, DEVLETLERİ, TÜRKİYE SELÇUKLULARI VE TÜRKİYE BEYLİKLERİ	151
I. Türkiye'de Kurulan İlk Türk Devletleri	151
A. Saltuklular Devleti (1072-1202)	151
B. Mengücekliler Devleti (1080-1228)	152

C. Danişmendliler Devleti (1080-1178)	152
D. Dilmaçoğulları Devleti (1085-1394)	153
E. İnal (Yinal) Oğulları Devleti (1093-1183)	153
F. Artuklular Devleti (1102-1409)	153
G. Sökmenliler (Ahlatşahları) Devleti (1110-1207)	154
H. Çaka Bey’liği (1081-1093) ve Tanrıvermiş Oğulları	154
İ. Çubukoğulları Beyliği (1085-1213)	155
II. Türkiye Selçukluları Devleti	155
A. Türklerin Anadolu Seferleri	155
B. Türkiye Selçuklular Devletinin Kuruluş Dönemi	157
1. Kutalmış Oğlu Süleymanşah Dönemi (1075-1086)	157
a. Devletin Kuruluşu ve Bizans ile İlişkiler	157
b. Süleymanşah’ın Doğu Seferi ve Ölümü	157
2. I. Kılıç Arslan Dönemi (1092-1107)	158
a. Tahta Çıkması ve Devleti Yeniden Düzenlemesi	158
b. I. Kılıç Arslan’ın Haçlılar ile Mücadelesi	159
C. Türkiye Selçuklularının Yükseliş Dönemi	160
1. I. Sultan Mesut Dönemi (1116-1153)	160
a. Tahta Çıkması ve Danişmendlilerle İlişkileri	160
b. . Haçlılarla Mücadeleleri	161
2. II. Kılıç Arslan Dönemi (1155-1192)	161
a. Rakiplerle Mücadele ve Miryokefalon Savaşı	161
b. Haçlılarla Mücadeleleri	162
3. Rükneddin Süleymanşah Dönemi (1196-1204)	162
4. I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in Saltanatı (1204-1211)	162
5. İzzeddin Keykavus Dönemi (1211-1220)	164
6. I. Alaeddin Keykubad (1220-1237)	164
a. Tahta Çıkması ve Yakın Komşularla İlişkiler	164
b. Yassı Çemen Savaşı ve Moğol Tehlikesinin Başgöstermesi	165
c. Alaeddin Keykubad’dan Sonraki Gelişmeler, Moğol İstilasası ve Devletin Yıkılışı	166
III. Türkiye Beylikleri	167
A. Karamanoğulları Beyliği (1256-1487)	167
B. Germiyanogulları Beyliği (1299-1429)	168
C. Osman Oğulları Beyliği	168
D. Çobanoğulları Beyliği (1277-1309)	169
E. Candaroğulları (İsfendiyaroğulları) Beyliği (1292-1461)	169
F. Menteşeoğulları Beyliği(1282-1424)	169
G. Karasioğulları Beyliği (1304-1360)	170
H. Hamidoğulları Beyliği (1300-1423)	170
İ. Eşrefoğulları Beyliği (1284-1326)	171
J. Saruhanoğulları Beyliği (1313-1410)	171
K. Sahib Ata Oğulları Beyliği (1275-1342)	171
L. İnançoğulları (Ladik/Denizli) Beyliği(1319-1368)	171
M. Aydınoğulları Beyliği (1308-1426)	171

N. Pervaneoğulları Beyliği (1277-1322)	172
O. Canikoğulları(Taceddinoğulları) Beyliği (1348-1428)	172
P. Dulkadiroğulları Beyliği (1337-1515)	172
R. Ramazanoğulları Beyliği (1353-1608)	173
S. Alaiye Beyliği (1293-1471)	173
T. Ertanalılar Beyliği(1335-1381)	173
U. Kadı Burhaneddin Ahmet Devleti (1381-1398)	173
IV. Türkiye Selçuklularında ve Beyliklerinde Kültür ve Uygarlık	174
A.Yönetim Anlayışı ve Devlet Teşkilatı	174
1. Hakimiyet Anlayışı ve Devlet Felsefesi	174
2.. Saray Teşkilatı	175
a.Hâcib	175
b.Emîr-i Candar	175
c. Emîr-i Silâh	175
d. Emîr-i Alem	175
e. Emîr-i Âhur	176
3. Merkez Teşkilatı	176
a. Büyük Dîvan	176
b. Niyâbet-i Saltanat Divânı (saltanat vekili)	176
c. Divân-ı Tuğra	176
d. Divân-ı İstifâ	176
e. Divân-ı İşraf	176
f. Divân-ı Arz	176
g. Pervâne	176
4. Taşra Teşkilatı	176
B. Askerî Yapı ve Ordu	176
1. Hassa Kuvvetleri	176
2. Tımarlı Sipahîler	176
3. Deniz Kuvvetleri	176
C. Dini Hayat ve Hukuk	177
D. Ekonomik Hayat	177
1. Toprak Sistemi	178
a. Has arazi	179
b. İkte arazi	179
c. Mülk arazi	179
d. Vakıf arazi	179
E. Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim Bilim ve Düşünce	179
F. Türk Ailesi ve Toplumsal Hayat	181
G. Sanat Anlayışı ve Sanat Eserleri	181

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ İLE ÇAĞDAŞI TÜRK DEVLETLERİ	185
I. Ortadoğu'da Kurulan Türk Devleti: Memluklar	185
II. Moğol İstilasından Sonra Kurulan Türk Devletleri	190
A. Cengiz Han ve Devleti	190
B. Altınorda (Altınordu) Hanlığı	193

C. İlhanlılar Devleti	198
D. Timurlular Devleti	200
III. Doğu Anadolu ve İran'da Kurulan Türk Devletleri	204
A. Karakoyunlular Devleti	204
B. Akkoyunlular Devleti	207
C. Safevîler Devleti	210
IV. Hindistan'da Kurulan Türk Devletleri	216
A. Delhi Türk Sultanlığı	216
B. Babürlüler Devleti	222
C. Âdilşâhîler Devleti	226
D. Kutubşâhîler Devleti	226
E. Nizamşâhîler Devleti	227
V. Karadeniz'in Kuzeyinde Kurulan Türk Hanlıkları	228
A. Kazan Hanlığı	228
B. Kırım Hanlığı	231
C. Astrahan Hanlığı	235
VI. Türkistan Hanlıkları	236
A. Özbekler ve Özbek Hanlıkları	236
1. Buhara Hanlığı	238
2. Hive Hanlığı	239
3. Hokand Hanlığı	240
B. Kazak Hanlığı	241
C. Doğu Türkistan Hanlıkları	242

BEŞİNCİ BÖLÜM **OSMANLI TARİHİ**

I. Osmanlı Devleti'nin Gelişmesinde Etkili Olan Başlıca Unsurlar	245
II. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi	247
III. Fetret Devri (1402-1413)	254
IV. II. Murad'ın Rumeli Harekâtı	257
V. Osmanlı Devleti'nin Yükselme Dönemi	260
A. II. Mehmed (Fatih) Dönemi (1451-1481)	260
1. II. Mehmed'in Anadolu Seferi	264
2. Kuzey Karadeniz'in Osmanlı Hâkimiyetine Alınması	265
B. II. Bayezid Dönemi (1481-1512)	266
C. Yavuz Sultan Selim (I. Selim) Dönemi (1512-1520)	269
D. Kanunî Sultan Süleyman Dönemi (1520-1566)	272
1. Macaristan Seferi ve Mohaç Meydan Muharebesi	273
2. İran Seferleri	275
3. Deniz Savaşları	276
4. Hind ve Umman Seferleri	278
5. Kanuni'nin Ölümü	279
E. II. Selim Dönemi (1566-1574)	279
1. Yemen Meselesi ve Tunus'un Alınması	280
2. Kıbrıs'ın Fethi	281
F. III. Murad Dönemi (1574-1595)	282

VI. Osmanlı Devleti'nin Duraklama, Gerileme ve Yıkılış Dönemleri	284
A. III. Mehmed Dönemi (1595-1603)	284
B. I. Ahmed Dönemi (1603-1617)	285
C. II. Osman Dönemi (1618-1622)	287
D. IV. Murad Dönemi (1623-1640)	288
1. Anadolu'nun Durumu ve İran'la Savaşlar	288
2. IV. Murad'ın İdareyi Kontrolüne Alması	289
3. IV. Murad'ın İran Seferleri	290
E. I. İbrahim Dönemi (1640-1648)	291
1. Girit'in Kuşatılması	291
2. Devletin İç İşlerinin Bozulması	292
F. IV. Mehmed Dönemi (1648-1687)	293
1. Köprülüler Dönemi (1656-1683)	296
2. Venediklilere Karşı Harekat	296
3. Fazıl Ahmed Paşa'nın Sadareti	297
4. Viyana Kuşatması (1682)	299
G. II. Süleyman Dönemi (1687-1691)	302
H. II. Ahmed Dönemi (1691-1695)	303
İ. II. Mustafa Dönemi (1695-1703)	304
J. III. Ahmed Dönemi (1703-1730)	307
1. Osmanlı-Rus Savaşı	307
2. Venedik ve Avusturya Seferleri	309
3. Damad İbrahim Paşa Dönemi (1718-1730)	311
4. İran Seferleri	312
5. Patrona İsyanı ve III. Ahmed'in Tahttan Çekilmesi	313
K. I. Mahmud Dönemi (1730-1754)	314
1. İran ile Savaşın Devamı	314
2. Osmanlı-Rus ve Avusturya Savaşları	315
3. Üçüncü İran Seferi	318
L. III. Osman Dönemi (1754-1756)	318
M. III. Mustafa Dönemi (1756-1774)	319
N. I. Abdülhamid Dönemi (1774-1789)	323
1. I. Abdulhamid'in Islahatı	323
2. Osmanlı-Rus Harbi	324
O. III. Selim Dönemi (1789-1808)	325
1. Osmanlı Kara Ordusunun Durumu	326
2. Osmanlı-Fransız Harbi	326
3. III. Selim'in Islâhat Teşebbüsleri (Nizâm-ı Cedîd)	326
4. Kabakçı Mustafa İsyanı ve III. Selim'in Öldürülmesi	328
P. IV. Mustafa Dönemi (1807-1808)	329
R. II. Mahmud Dönemi (1808-1839)	330
1. Sened-i İttifak	330
2. Sekbân-ı Cedîd	330
3. Sırp ve Yunan İsyancıları	331
4. Mehmed Ali Paşa'nın İsyanı	333
5. II. Mahmud'un Islâhatı	333

S. Abdülmecid Dönemi ve Tanzimat (1839-1861)	335
1. Abdülmecid Devri Siyâsî Olayları	336
2. Kırım Harbi	336
T. Abdülaziz Dönemi (1861-1876)	337
1. Panslavizm ve Balkanlardaki Durum	337
2. Yunan Siyâseti ve Girit	338
U. V. Murad Dönemi (1876)	338
V. II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)	338
1. Meşrûtiyetin İlânı	339
2. 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi (93 Harbi)	339
3. 31 Mart Vak'ası	341
Y. V. Mehmed Reşad Dönemi (1909-1918)	342
1. Trablusgarp Savaşı	342
2. Balkan Savaşı	342
3. Bâb-ı Âli Baskını ve Londra Anlaşması	343
4. Birinci Dünya Savaşı	344
VII. Osmanlı Kültür ve Medeniyeti	345
A. Hakimiyet Anlayışı ve Devlet Felsefesi	345
B. Askeri Yapı ve Ordu	348
C. Donanma	350
D. Dini Hayat ve Hukuk	351
E. Ekonomik Hayat	354
F. Türk Dili ve Edebiyatı, Eğitim, Bilim ve Düşünce	358
G. Toplum Hayatı	361
H. Sanat ve Mimari	363
KAYNAKÇA	367